

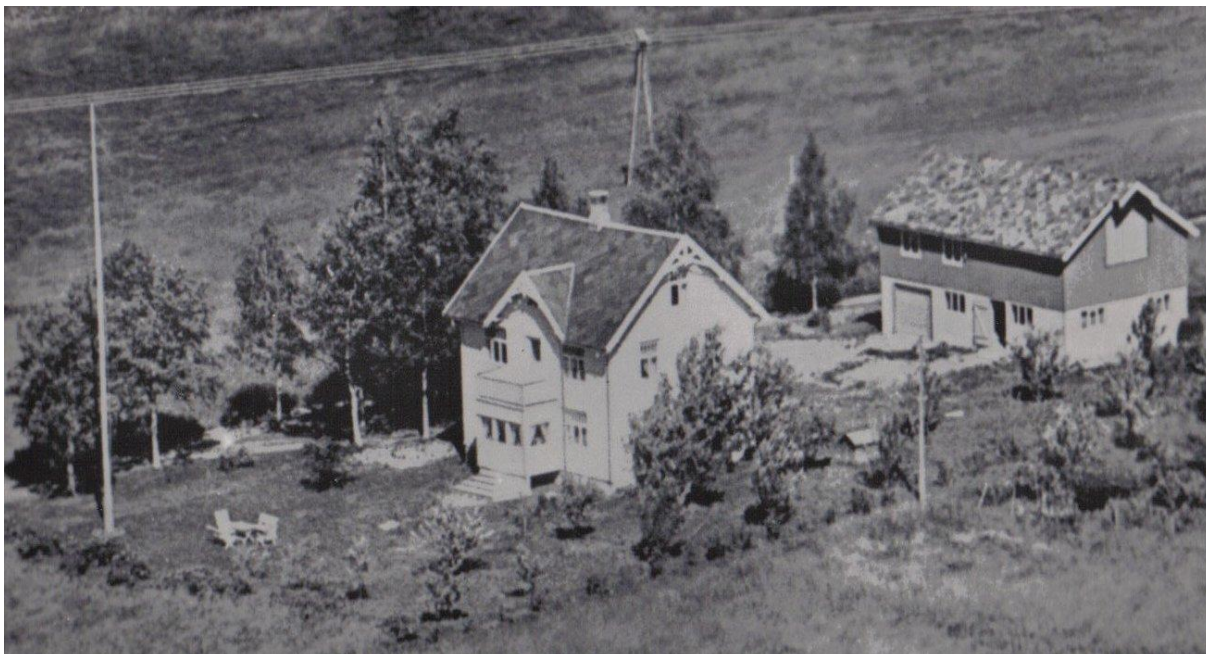
1942 Litt om familien Hoås under krigen

Petra Gulli Hoås, gift med Kjeld-Enok Vollestad - og bosatt på Løten, forteller om sin far, Johan Hoås, som var en av de såkalte kabelvaktene i Vuddudalen i oktober 1942. Se *Stjørdalens krønike*, bind 5 - side 83. Kabelvaktene var et direkte anliggende ovenfor Tirpitz. Indirekte var det også mange andre som ble berørte, der de gjennom overvåkningen av Tirpitz og andre tyske bevegelser, lett kom i NS og tyskernes søkelys.

Forlovelsesbildet av Johanne og Johan Hoås, den 5. januar 1938

Da krigen kom var Johan Hoås (f. 8. oktober 1903) forlovet med Johanne Dybvad (f. 6. februar 1915) og arbeidet som overrettssakfører i eget advokatfirma. De giftet seg 6. september 1941. *"Pappa var sterk motstander av krigen og nazistene. En av pappas beste venner ble nazist, men det vennskapet ble ikke nært etter krigen"*, forteller Petra Gulli. Egil Christophersen har skrevet i boka *"Okkupasjonsår i Stjørdalsbygdene 1940-45 (bind II)"* følgende om hvordan motstandsgrupper bygdes opp: *"Gruppen til Johan Hoås fra Hell var en av dem. Hoås var sakfører og dessuten forretningsfører for Lånke trygdekasse. I juni 1940 gikk han sammen med tre-fire andre karer for å samle sammen det som måtte være av våpen i distriktet. Samtidig forsøkte de så godt de kunne å motvirke at folk i kommunen fikk sympati med tyskerne, som da holdt på å etablere seg forskjellige steder i Lånke. Da NS samme høst forsøkte å danne eget partilag i kommunen, arbeidet gruppen aktivt overfor befolkningen for å forhindre at partiet fikk oppslutning. Som vi har sett mislyktes NS i å rekruttere noe særlig i Lånke, men hvor mye som skyldtes andre forhold, er umulig å si. Hoåsgruppen er altså et typisk eksempel på en altomfattende gruppe med lokalt utspring. Selv om Hoås ved flere senere anledninger markerte seg som en aktiv NS-motstander, ser det ut for at gruppen som sådan ikke utviklet seg videre, og at den etter relativt kort tid gikk i oppløsning. Dette kan ha*

Heimen til Hoås i Lånke under og etter krigen

flere årsaker, men det kan virke som om gruppen ikke hadde de kontaktene som skulle til for å videreutvikle seg, og gjøre den til en del av et større motstandsapparat.”

”Etter hvert ble det tøffere og tøffere å være motstandsmann under krigen og enkelte NS-medlemmer var like ille eller kanskje verre når det gjaldt å angi folk”, forteller Petra Gulli. En dag fikk Johan Hoås beskjed av et NS-medlem om at han nå var kommet langt opp på listene over personer som skulle tas til fange og sendes til fangeleir. Årsaken til at nazisten advarte Johan, var fordi han etter hvert hadde innsett at det ikke var bare bra det NS og tyskerne gjorde med enkeltpersoner. Hans egen svoger ble nemlig skutt og drept uten å ha gjort noe galt, ble det sagt. Det fikk NS-medlemmet til å bruke opplysningene han fikk til noe godt. Han ble en informant andre veien. Johan Hoås hadde arbeidet åpenlyst mot nazistene og tyskerne, slik at det var ikke noen stor overraskelse at han nå var kommet langt opp på listen over de som skulle tas til fange. "Mamma og pappa hadde derfor gjort noen forberedelser, slik at de kunne rømme over til Sverige", sier Petra Gulli.

En vinterdag før jul i 1942 hengt Johan Hoås opp en beskjed på kontordøren sin hvor det stod: *”Stengt inntil videre”*. Dagen etter hadde blant annet Petter Lånke et ærend på kontoret. Han forstod at nå var Johan og Johanne på vei ut av landet. Petter Lånke var motstandsmann og var på Hegra festning inntil de kapitulerte den 5. mai. Petra Gulli

Kilde: Petra Gulli Hoås og mannen Kjeld-Enok Vollestad

forteller at foreldrene hadde tidligere fått oppover skiene sine til tante Anna og onkel Peder på Kvålsås i Elvran. De hadde gjort avtale med tante og onkel om at når far ringte og pratet om været, skulle de sette ut skiene ved melkerampa ved veien. Når de fortalte Petra Gullik historien spurte hun om hvorfor de ikke like godt gikk 50 meter ned på gården og hentet skiene slik at de også kunne få sagt adjø? Årsaken til det var at nazistene/tyskerne kunne finne ut at tante Anna og onkel Peder hadde hjulpet dem og kunne bli straffet for det. *"Det var best for dem at de ikke visste noe om hvor mamma og pappa tok veien"*.

"Det verste for mamma og pappa var at de måtte si adjø til tante Petra som var syk, til mormor på over 60 år og til farmor som var over 75 år", forteller Petra Gulli. Johanne hadde ikke hatt ski som jente, det var først etter at hun traff Johan at hun fikk ski. Hun var derfor ikke noen "stor" skiløper, men det var ikke noe alternativ at Johan flyktet alene. De fryktet at hun da ville bli tatt til fange og mest sannsynlig truet til hun fortalte hvor Johan var og kanskje fikk truet ham tilbake. Sammen gikk de på føttene til Elvarli hvor de fant skiene sine stående ved melkerampa som avtalt. Det var tungt å måtte bare gå forbi hos Anna og Peder uten å kunne snakke med dem. De gikk videre til Selbuskogen og tok av til venstre like etter der hvor skistadionen er i dag. De var veldig forsiktige da de gikk av Selbuveien, for det bodde folk i et lite hus der som de trodde var nazister. Lenger opp i fjellet hadde de avtalt å møte flere som også måtte flykte, deriblant søskenbarnet Gustav Hoås. Det var også noen fra Selbu som flyktet sammen med dem.

Jarle Arnøy har skrevet i boka "Erindringer fra Elvran i 1930 – 40 åra", om et møte på Selbuskogen da Johanne og Johan Hoås rømte til Sverige: *"Under krigen var Selbuvegen og Selbuskogen rømningsveg for folk som flyktet til Sverige. En som måtte flykte var sakfører Johan Hoås, som hadde kontor og bolig på Hell. Det må ha vært Arne Hoås (Trøn) jeg hørte fortelle far at en mørk vinterkveld han kom med tømmerlass fra allmenningen på Selbuskogen, møtte han noen mennesker på tur oppover. Han skjønte det var flyktninger og lot derfor som ingenting. Men en mann kom nær tømmerkjøreren og ga armen hans et lett dytt. Han lurte følt på dette, men skjønte da han fikk høre at hans slektning sakføreren hadde flyktet fra tyskerne, at det var Johan som hadde kjent han igjen og således sagt farvel så lenge."*

Johanne med liten skierfaring gikk til å begynne med bakerst

Det var mye snø i fjellet og skikkelig tungt skiføre. I og med at Johanne ikke hadde noe skierfaring fikk hun gå bakerst, men det gikk så smått at hun begynte å fryse og da valgte hun også å ta sin tørn med å gå først slik at hun holdt varmen. De hadde flere overnattinger i koier/hytter som "gode" nordmenn eide, og som de lot stå ulåst slik at folk som måtte flykte kunne ha en plass å spise og hvile. Da de kom ut om morgen etter første overnattinga oppdaget de at det var ukjente skispor utenfor. De ble skikkelig redde og kom seg av gårde så raskt de kunne. Etter krigen fikk de vite at det hadde vært en sørsame utenfor. Han var ikke den som anga noen. Tyskerne hadde også utplassert tyske alpejegere (spesialister på ski) inne på fjellet for å kunne ta de som flyktet. Johanne fortalte etter krigen at de en dag hadde krysset skisporene til noen av alpejegerne og det gjorde dem skikkelig redde. Elva Ena lå på svensk side av grensen, men de følte seg ikke trygge selv om de hadde passert den, for tyskerne hadde vært over på svensk side og skutt flyktninger, ble det hevdet. Det gikk bra, men da de kom til Blåhammarstugan ble de møtt av svenske grensevakter med våpen og det gjorde i alle fall Johanne veldig redd. De ble geleidet ned til Storlien og da følte de seg tryggere. De ble tatt inn til forhør, registrert som flyktninger inn i Sverige 4. desember 1942, og satt på toget til Kjesæter (en samlingsleir for norske flyktninger). De bodde først en periode i Uppsala, deretter i Stockholm hvor Johan Hoås fikk arbeid i Den norske flyktningsdelegasjonen - som arbeidet med å registrere og hjelpe nordmenn som flyktet fra Norge.

Statspolitiet på Levanger sendte den 26. januar 1943 et brev til bestemor Olga Dybvad Rødde, hvor hun får tilbake noe av det som ble beslaglagt:

STATSPOLITIET
GRENSEPOLITIET GR.

Gr. VII jnr. 108 1943
den 194

Fru

Olga Dybvad Rødde,
Nordre Rødde i Laanke,
Hell st.

Etter ordre fra herr Lederen av Statspolitiets Trondheimsavdeling underrettes De herved om at av de ting som av Grensepolitiet den 11/1-1943 blev beslaglagt hos Dem i anledning Deres datter, fru Johanne Hoas, antas for sannsynlig har forlatt landet ulovlig, - frigis følgende ting da de ansees nødvendige til gaardens drift.

De ting som frigis er:

1 ny separator	taksert til	kr.	150,00
1 orgel	" "	"	350,00
Ca. 700 kg. poteter a. kr. 0,15			105,00
1 ku, ca. 6 aar	skattetakst	"	300,00
3 geiter	" "	"	30,00
Tils. kr.			935,00.

Det øvrige beslag opretholdes.

Levanger den 26/1-1943.

Etter ordre

Gruppeløder

Eivind Fjellstad

Tiden gikk og Johanne Hoås tenkte mye på de hjemme på Rødde nordre i Lånke, spesielt sin søster Petra som var syk. Statspolitiet (nazister oppnevnt av tyskerne) beslagla 11. januar 1943 dyr, poteter og annen mat. Brevet fra Statspolitiet ble sendt til Olga Dybvad Rødde (bestemor til Petra Gulli). Her står det at Statspolitiet hadde beslaglagt dette på grunn av at dattera Johanne hadde rømt ut av landet, men at de skulle få tilbake noe av det. Brevet var datert 26. januar. Det triste og merkverdige ved dette var at bestemor Olga hadde dødd den 8. januar, altså tre dager før beslaget, og at brevet ble sendt til ei som var død for 18 dager siden.

Rasjoneringsskort

Johanne i Sverige hadde mye vondt. I januar 1943 fikk hun altså beskjed om at hennes mor hadde gått bort. Det var hardt å ikke kunne reise hjem til begravelsen, samtidig som hun visste at søstera Petra var alvorlig syk. Petra måtte ta seg av både begravelsen og det som måtte gjøres hjemme med dyrene de hadde, og hun måtte ta opp lån for å kunne betale myndighetene det de krevde av Johannes arv etter sin mor, i og med at hun hadde flyktet til Sverige. Men det skjedde gledelige ting i Sverige også. Johanne Hoås ble gravid, og et lite pikebarn ble født 14. oktober 1944, døpt i Stockholm og fikk navnet Olga Jarldis Hoås.

Det var flere fra Lånke som hadde flyktet over til Sverige og Johan Hoås samlet inn nytt fra bygda fra alle som hadde kontakt med noen i Lånke og skrev det ned på skrivemaskin og distribuerte det ut til nordmenn i Sverige. Han kalte det "Det frie Lånke"

Trolig sommeren 1947: Bestemor Anna Marta Hoås og Olga (søster til Petra Gulli)

F.v: Mor Johanne Hoås, bestemor Olga Marie Dybvad og tante Petra Anne Marta Dybvad

8. mai 1945 ble det endelig fred i Norge og 17. mai kunne feires igjen. Johan og Johanne Hoås flyttet hjem til Norge og Trøndelag igjen. Johan dro i forveien. Johanne og lille Olga kom etter en stund senere. Hjemme gikk det dessverre dårlig med Petra. Hun måtte gi tapt for tuberkulosen og døde 1. juledag 1946. Johanne Hoås ble gravid på nytt og Petra Gulli Hoås ble født 12. august 1948, og oppkalt etter tante Petra. Hennes bestemor på farssiden, Anne Marta Hoås døde 21. august 1949.

Etter krigen tok Johan Hoås opp igjen sitt arbeid som overrettsakfører og som forretningsfører for Lånke Trygdekasse i Woldsethgården. Han var også med i tilsynskomiteen for Rotvoll sykehus i Trondheim. Johan Hoås var interessert i politikk og representerte Venstre både i Lånke kommunestyre og i Nord-Trøndelag Fylke. Han var ordfører i mange år i Lånke kommune og ble varaordfører i storkommunen Stjørdal, da Lånke, Hegra, Skatval og Stjørdal slo seg sammen til en kommune 1. januar 1962. Johan Hoås døde 1. nyttårsdag i 1966. Hustruen Johanne døde 5. november 1986.